

Monitoren van de integratie van onderdanen uit landen van buiten de EU

Two-pager EMN Nederland

De two-pagers van EMN Nederland geven een analyse van de resultaten van EMN-onderzoeken vanuit Nederlands perspectief. Wat zijn de belangrijkste overeenkomsten en verschillen tussen het Nederlandse beleid en het beleid van andere landen?

1| Definitie van integratie

Veel landen (AT, CY, CZ, DE, EL, ES, IT, LT, LU, SK) hanteren definities van integratie die aansluiten bij de EU-definitie, die integratie beschouwt als een tweerichtingsproces waarbij zowel immigranten als inwoners van EU-lidstaten betrokken zijn. **Nederland** ziet integratie als onderdeel van multiculturalisme/interculturaliteit (net als CY, LU, IT) en stelt dat integratie gericht is op het verminderen van sociale ongelijkheid, kwetsbaarheid, uitbuiting en discriminatie van personen die integreren (net als in LT, IT en DE).

Nederland en België definiëren integratie met twee afzonderlijke concepten: 'integratie' en 'inburgering'. In Nederland wordt onder 'integratie' verstaan; een gelijke maatschappelijke positie van groepen ongeacht herkomst. Daarbij wordt 'inburgering' ingezet als beleidsinstrument voor nieuwkomers om dat doel, een gelijke maatschappelijke positie, te realiseren.¹ Als je de definities van Nederland en België vergelijkt dan zie je dat in beiden landen 'integratie' wordt gezien als: het opbouwen en onderhouden van een relatie tussen het individu en de samenleving, waarbij alle partijen de daarmee samenhangende rechten en plichten waarborgen en respecteren. In de vergelijking tussen Nederland en België zie je dat beiden 'inburgering' zien als een gestructureerd proces waarbij de overheid immigranten een programma op maat aanbiedt, al dan niet leidend tot een contract tussen het individu en de staat.

In Montenegro, Servië en Kroatië is in de definitie van integratie expliciet gemaakt dat het om personen met internationale of subsidiaire bescherming gaat. Andere deelnemende landen (CY, CZ, EE, EL, FR, IE, LV, PT) hebben geen wettelijke definitie van integratie, maar geven dit vorm in beleid.

2| Strategieën en beleid voor het monitoren

Net als Nederland heeft meer dan de helft van de landen (AT, BG, CY, CZ, EE, EL, ES, FI, FR, IT, LT, LV, **NL**, PT, SE; ME) nationaal beleid of een strategie om de integratie van onder-

Two-pager EMN-onderzoek

'Monitoring the integration of third-country nationals', juli 2024

Onderzoeksvraag

Wat is het beleid van de deelnemende landen voor het monitoren van de integratie van onderdanen uit landen buiten de EU en hoe verschilt dit per deelnemend land?

Deelnemende landen

Oostenrijk (AT), België (BE), Bulgarije (BG), Cyprus (CY), Tsjechië (CZ), Duitsland (DE), Estland (EE), Griekenland (EL), Spanje (ES), Finland (FI), Frankrijk (FR), Kroatië (HR), Hongarije (HU), Ierland (IE), Italië (IT), Litouwen (LT), Luxemburg (LU), Letland (LV), Nederland (NL), Polen (PL), Portugal (PT), Zweden (SE), en Slowakije (SK); waarnemende landen van het EMN: Montenegro (ME), Servië (RS)

danen uit niet-EU-landen te monitoren. Dit beleid is meestal gefocust op:

- het vaststellen van methoden (inclusief de betrokken actoren) voor het monitoren van integratie op nationaal, regionaal en/of lokaal niveau;
- het definiëren van indicatoren en processen om integratie te monitoren.

Zes landen (BE, DE, HR, IE, SK; RS) monitoren integratie zonder dat er op nationaal niveau een expliciet geformuleerd beleid of een strategie voor is. In de meeste landen (AT, CY, CZ, EE, EL, FI, FR, HR, IE, IT, LT, LV, ME, **NL**, PT, PL, SE, SK; RS) zijn nationale actoren betrokken bij het monitoren van integratie, dit zijn bijvoorbeeld ministeries of statistische instituten. In **Nederland** zijn het Centraal Bureau voor de Statistiek (CBS), de Dienst Uitvoering Onderwijs (DUO) en het Wetenschappelijk Onderzoek- en Datacentrum (WODC) betrokken.

In de landen waar regionale en lokale actoren betrokken zijn bij het nationale integratiebeleid, spelen deze ook een rol bij het monitoren van integratie (CY, DE, ES, IT, FR, PL, PT, SE,

¹ Deze informatie is gedeeld door het Ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid (SZW) op 27 mei 2024.

SK). België en Duitsland hebben horizontale structuren voor integratietoezicht, waarbij het monitoren vooral op regionaal niveau plaatsvindt.

3| Methodes om integratie te monitoren

Gemonitorde thema's

De thema's die landen vooral monitoren met betrekking tot integratie zijn: onderwijs, arbeidsparticipatie, huisvesting, gezondheid, sociale uitkeringen/bijstand, taalvaardigheid en burgerparticipatie. Dat geldt ook voor **Nederland**.

Doelgroepen

Zeven landen (BE, CY, CZ, DE, EE, FR, LV) richten zich op alle onderdanen uit landen van buiten de EU voor het monitoren van integratie, terwijl 15 landen (BE, CZ, EL, ES, FI, HR, IE, IT, LT, NL, PL, PT, SE, ME; RS) zich hiervoor richten op specifieke subgroepen.

In zes landen (AT, CZ, FI, IE, **NL**, PT) maakt men bijvoorbeeld subgroepen op geografische basis. Zo introduceerde het CBS in **Nederland** in 2022 een nieuwe indeling die uit twee onderdelen bestaat: geboren in **Nederland** en geboren in het herkomstland. Migranten zijn geboren in het buitenland, kinderen van migranten zijn in Nederland geboren en hebben ten minste één in het buitenland geboren ouder. Ook splitst het CBS herkomstlanden van migranten en hun kinderen uit naar verschillende niveaus op basis van werelddelen en veelvoorkomende immigratielanden.²

Zeven landen (EL, HR, IT, LT, PL, SE; RS) kiezen ervoor om mensen met internationale bescherming te identificeren als een specifieke groep om te monitoren. Vijf landen (BG, HU, LU, LV en SK) hebben geen doelgroepen vastgesteld voor het monitoren van integratie.

Methodes

De meeste landen (AT, BE, BG, CY, CZ, ES, FI, FR, HR, IE, IT, LT, LV, **NL**, PT, PL, SE, ME; RS) gebruiken administratieve gegevens voor het monitoren van integratie. Sommige landen combineren deze administratieve gegevens met het afnemen van enquêtes (AT, BE, EE, ES, FI, FR, HR, **NL**, PT; RS). **Nederland** en **Estland** baseren hun integratiemonitoring vooral op het afnemen van enquêtes.

In **Nederland** maakt het CBS gebruik van het Stelsel van Sociaal-statistische Bestanden (SSB). Het doel van het SSB is het beschikbaar stellen van microdata voor publicaties op

het gebied van sociaaleconomische statistieken. Het SSB bevat databestanden met onder meer gegevens over personen, uitkeringen, banen, inkomen, opleidingen, huishoudens, huizen en ruimtelijke indelingen. Deze gegevens zijn onderling met elkaar gekoppeld.³

Burgerperspectieven

Een minderheid van de landen (AT, BE, EE, FI, FR, HR, IE, **NL**, PT, SE) verzamelt ook meningen van onderdanen uit landen van buiten de EU zelf over hun integratie(proces). In **Nederland** is bijvoorbeeld de Survey integratie migranten (SIM) opgezet om inzicht te krijgen in de integratie van migrantengroepen door hun gegevens te vergelijken met de gegevens van een groep autochtone Nederlanders. Hetzelfde aantal landen (AT, BE, CZ, EE, ES, FI, **NL**, PT, ME; RS) verzamelt gegevens (voornamelijk aan de hand van enquêtes) over de publieke opinie over de integratie van onderdanen van niet-EU-landen.

Impact op integratiestrategieën

Twaalf landen geven aan dat hun monitoringactiviteiten hebben geleid tot beleidsveranderingen (BE, DE, EE, FI, FR, IE, LV, **NL**, PT, SE, ME; RS). **Estland**, **Nederland** en **Servië** merkten op dat hun huidige integratiestrategie zelfs aanzienlijk was beïnvloed door de resultaten van het monitoren van integratie. Voorbeelden hiervan in **Nederland** zijn de Wet Inburgering 2021 en het programma 'Verdere Integratie op de Arbeidsmarkt' (VIA).

4| Belangrijkste uitdagingen van landen

De belangrijkste uitdagingen van het monitoringsproces in **Nederland** zijn het maken van een relevante selectie uit de vele mogelijkheden voor informatie en het bepalen of informatie wel of niet naar migratieachtergrond wordt uitgesplitst. Ook andere landen komen obstakels tegen bij de verzameling en verwerking van zowel administratieve data als enquêtegegevens.

Uitdagingen bij administratieve data:

- onvolledige administratie van onderdanen uit niet-EU-landen (EE, SE);
- onvoldoende gedetailleerde administratie (IE);
- wetgeving voor gegevensbescherming (BE, EE, NL).

Uitdagingen bij enquêtegegevens:

- beperkte beschikbaarheid (EE, SE: door gebrek aan vertrouwen en taal- en cultuurbarrières; IE, PL: onder andere beïnvloed door mobiliteit);

2 CBS, 'Nieuwe indeling bevolking naar herkomst', <https://www.cbs.nl/nl-nl/longread/statistische-trends/2022/nieuwe-indeling-bevolking-naar-herkomst/4-de-nieuwe-indeling-naar-geboren-in-nederland-en-herkomstland>

3 CBS, 'Stelsel van Sociaal-statistische Bestanden (SSB)', <https://www.cbs.nl/nl-nl/onze-diensten/methoden/onderzoeksomschrijvingen/korte-onderzoeksomschrijvingen/stelsel-van-sociaal-statistische-bestanden--ssb-->

- vergelijkbaarheid (ES, door verschillen in hoe de enquêtes worden beantwoord);
- praktische uitdagingen (EE, FI voor bijvoorbeeld tijd, kosten en digitalisering).

5| Praktijkvoorbeelden

Driekwart van de landen (AT, BE, CY, CZ, DE, EE, EL, ES, FI, FR, HR, IE, LT, NL, PT, SE; ME, RS) gaven succesvolle voorbeelden met betrekking tot het monitoringproces, zowel methodologisch als organisatorisch.

Nederland

Nederland benoemde het belang om verder te kijken dan de integratie van mensen die zelf in het herkomstland zijn geboren. Hun kinderen (geboren in Nederland) kunnen ook achterstanden en discriminatie ervaren en worden daarom meegenomen bij het monitoren van integratie. Veel andere landen, waaronder Estland, Duitsland en Spanje, betrekken deze groep van directe nakomelingen ook bij het monitoren. Daarnaast hanteert **Nederland** in de [monitor 'Ontwikkeling in Integratie'](#) evenredigheid als maat voor integratie. Hierbij gaat het om de vraag in hoeverre de positie van mensen met een migratieachtergrond op de eerdergenoemde thema's overeenkomt met een qua (achtergrond)kenmerken vergelijkbare groep uit de totale bevolking of mensen zonder

migratieachtergrond. Het streven naar evenredigheid is een belangrijke doelstelling (tussendoel) van het overheidsbeleid.

Andere landen

Frankrijk, België, Finland en Portugal benoemden als succesvolle voorbeelden:

- het periodiek afnemen van enquêtes gericht op immigranten en het vergelijken van de resultaten door de jaren heen (FR);
- openbaarheid van de resultaten van het monitoren van integratie (BE);
- centraliseren van indicatoren en gegevensverzameling (FI);
- een deskundig en gespecialiseerd team dat continu werkt aan het verzamelen en verwerken van gegevens (PT).

Tenslotte is het One Stop Shop-model van Letland en Portugal, waarmee migranten toegang krijgen tot integratie gerelateerde diensten, ook nuttig gebleken voor het monitoringproces. Het systeem biedt onderzoekers en beleidsmakers informatie over de behoeften van mensen die integreren en is een middel om de voortgang van het integratiebeleid te monitoren.